

II. manual (C-a3, 58 tipaka i 70 tonova):

9. Gudački principal 8'	13. vacant
10. Planinski rog 8'	14. Sesquialtera 2 2/3'+1 3/5'
11. Morski val 8'	15. Blokflauta 2'
12. Fugara 4'	

Pedal (C-f0, 30 tipaka i tonova):

16. Duboki bas 16'	19. vacant
17. Nježni bas 16'	20. vacant
18. Oktavni bas 8'	21. vacant

Spojevi:

a) II-I	e) Super II-I
b) I-Ped.	f) Sub II-I
c) II-Ped.	g) Super II-I
d) Super II (izgrađen za 8' i 4' registre)	

2 slobodne kombinacije

Kolektivi: P, MF, F, T, O

Automatski piano-pedal

Ukidač valjka

Ukidač jezičnjaka

Ukidač ručne registrature

Valjak za crescendo

Stopalo za žaluzije II. manuala

Velikim zalaganjem župnika don Ivana **Dragušice** i župljana župe Dicmo orgulje su postavljene i blagoslovljene na vigiliju sv. Jakova 24. srpnja 1998. godine. Blagoslov orgulja je obavio nadbiskup Ante **Jurić**, a potom je slijedio i kolaudacijski koncert u kojem su sudjelovali *Dječji i Mješoviti zbor župe Dicmo* s njihovom voditeljicom s. Karmen **Carić**, sopranistica s. Ivna **Bošnjak** te orguljašica splitske katedrale s. Mirta **Škopljanac-Mačina**. Program koncerta je bio slijedeći:

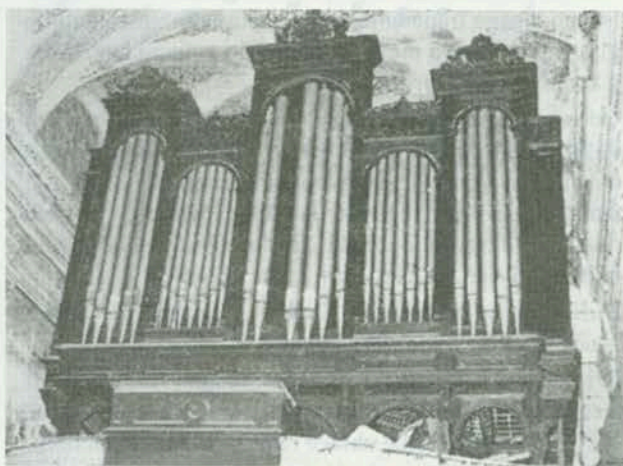
J. N. Lemmens: *Fanfare*J. G. Valther: *Koncert u h-molu*A. Klobučar: *Zdravo Djevo čista milosti svih puna*
(koralna predigra)I. pl. Zajc: *Ave Maris stella*I. Peran: *Slavite Gospoda*J. S. Bach: *Toccata i fuga u d-molu* BWV 565G. F. Händel: *O mio Signor*J. Bajamonti: *Sonata u F-duru*A. Klobučar: *Zdravo Djevo čista izvor milosti*
(koralna predigra)Ch. M. Widor: *Toccata u F-duru*

Župnik don Ivan Dragušica govorio je biranim riječima o ulozi orgulja u bogoslužju i kako se crkveni obred praćen orguljama svakome sviđa, i najprofinjanim umjetniku i običnom vjerniku, jer služba bez orgulja izgleda hladna i nepotpuna, a orgulje nas prenose u duhovno ozračje i osjećamo se bolje. Zato su orgulje glavni ures jedne crkve; one su ukras i radost svetih obreda, kojima daruju svoje skladne zvukove, i zato ih crkva drži svojim u pravom smislu riječi. Mi smo, eto, nastojali i postigli da one to budu i u našoj dicmanjskoj crkvi Sv. Jakova, zato sa psalmistom kličemo: "*Laudate eum in chordis et organo*" (Ps. 150, 5).

M. M.

ORGULJE U KAPELICI DVORCA PRANDAU-NORMANN U VALPOVU

Unutar zidina prostranoga valpovačkog dvorca *Prandau-Normann*, nastalog pregradnjom srednjovjekovne utvrde početkom XVIII. stoljeća, nalazi se barokna kapelica Sv. Trojstva. Među ostacima ostataka njenoga nekad bogatog i umjetnički vrlo vrijednoga sakralnog inventara sačuvane su i orgulje Madžarskog graditelja Jozsefa **Angstera** (1834. - 1918.) iz 1876. godine. Naručio ih je 1875. godine tadašnji valpovački vlastelin barun Gustav **Hilleprand od Prandaua** (1807. - 1885.), vrsni orguljaš amater, jedan od utemeljitelja *Hrvatskog glazbenog zavoda* u Zagrebu i njegov prvi predsjednik (1827. - 1828.).

Jozsef Angster bio je u svoje vrijeme vrlo poznati i priznati orguljar, pravi predstavnik romantizma u gradnji orgulja. Svoje graditeljsko umijeće usavršavao je temeljitom izobrazbom po velikim europskim središtima poput Beča, Berlina, Kölna, Luzerna, a posebno tijekom tri godine (1863. - 1866.) provedene kod znamenitog Cavaille-Colla u Parizu. Usvojivši na taj način mnogo znanja i stekavši veliku vještinu gradnje orgulja, otvorio je u Pečuhu svoju poznatu radionicu koja se ubrzo dokazala gradnjom niza kvalitetnih glazbala. Od poznatijih orgulja sagradio je i velike orgulje subotičke katedrale. Godine 1875. dobio je narudžbu za izgradnju instrumenta vrhunske umjetničke kvalitete za osobnu uporabu baruna Prandaua koji je inzistirao da se za gradnju upotrijebe samo najplemenitiji materijali, bez obzira na cijenu.

Orgulje su dovršene u kratkom roku od godinu dana i postavljene na pjevalište dvorske kapelice Sv. Trojstva 1876. godine. Glazbenik Franjo **Kuhač**, koji je neposredno prije ugradnje orgulja, posjetio baruna Gustava, od kojega je saznao i za nove orgulje, piše: "Orgulje će imati 708 piskala od cina (bijelog metala), 111 od drva, dva manuala sa 54 tipke i 24 registra. Jedan registar čini mogućim kod igranja crescendo i decrescendo. Kod udaranja tipka i gaženja miehova ne čuje se ni najmanji štropot."

Orgulje su mehaničkog sustava, a prema jednom popisu registara iz 1941. godine imaju zapravo 18 registara, spojeve manualnih i pedalne klavijature, te četiri kolektiva, odnosno četiri mogućnosti zajedničkog otvaranja skupina od nekoliko točno određenih registara. Do razilaženja oko točnog broja registara došlo je očito stoga što su neki njima pribrajali i kolektive ili spojeve, pa se govorilo da ih ima 24 ili 22. Registri se uključuju izvlačenjem drvenih ručica iznad klavijature u sviraoniku, a moguće ih je otvarati i uključivanjem kolektiva. Kolektivi i spojevi klavijatura uključuju se i isključuju nogom, pomoću poluga koje se nalaze povrhu pedalne klavijature. Opseg manualnih klavijatura obuhvaća 54 kromatske tipke od C do f".

Dispozicija orgulja:

I. manual:

1. Principal 8'	5. Bourdon 16'
2. Salicional 8'	6. Octave 4'
3. Flote harmonique 8'	7. Piccolo 2'
4. Rohrflote 4'	8. Mixtur 3-4-fach

II. manual:

9. Viola di Gamba	12. Traversflote 4'
10. Voix celeste 8'	13. Dolce 4'
11. Rohrflote 8'	

Pedal:

14. Flotenbass 8'	17. Octavbass 8'
15. Subbass 16'	18. Quintbass 8'
16. Violon 16'	

Spojevi:

- 1) I. manual na pedal
- 2) II. manual na pedal
- 3) II. manual na I. manual

Kolektivi:

- 1) otvara cijeli II. manual i u pedalu Flotenbass 8' i Subbass 16'
- 2) otvara sve pedalne registre
- 3) otvara Principal 8', Salicional 8', Flote harmonique 8', Rohrflote 4' i u pedalu Flotenbass 8', Subbass 16' i Octavbass 8'
- 4) otvara Bourdon 16', Octave 4', Piccolo 2' i Mixtur 3-4-fach

Masivno kućište koje gotovo u cijelosti zauzima prostor pjevališta historicističkih je stilskih osobina. Sastoji se od samo jednog velikog ormara u kojemu su smještene sve svirale, dok je sviraonik samostalno uklopljen u zid pjevališne ograde, tako da orguljaš bude okrenut u pravcu oltara. Fasada kućišta je ravna i dosta statična ploha s pet polja svirala. Samo kućište čine dva manja ravna tornja spojena ravnim krilnim poljima svirala sa središnjim većim tornjem. Iznad vrhova svirala tornjevi zatvaraju polja polukružnim lukovima kakvi su i nad vrhovima svirala krilnih polja, te se tako kućište čini poput niza od pet arkada, različite visine i širine, u koje su uklopljene svirale. Tek ovi polukružni lukovi, zbog

svojega razmještaja na različitim visinama, pridonose blagoj dinamici ove, inače statične, površine. Niska i nešto slabije naglašena kruništa završavaju tornjeve ravnim ploham, nad kojima se uzdižu rezbareni drveni ornamenta poput ukrasnih kruna.

Ove su orgulje valpovačke dvorske kapelice bile u liturgijskoj i koncertnoj uporabi svega šezdeset i devet godina (1876.-1945.), a nakon II. svjetskog rata prepuštene su na milost i nemilost pljačkašima dvorca i kapelice, te kasnije maloljetnim delikventima odgojno-popravne ustanove smještene u dvorcu. Za to vrijeme orguljama su dosta oštećene mnoge svirale, neke su potpuno uništene, ili su jednostavno nestale. Tijekom godina koje su slijedile nataložena prašina, vlaga i drugi negativni čimbenici učinili su svoje. Takvo je stanje potrajalo sve do 1977. godine kada se za ovaj zaboravljeni instrument zauzelo *Društvo prijatelja starina*, koje je potaknulo obnovu.

Radovi na obnovi orgulja povjereni su poznatoj zagrebačkoj radionici "Heferer". Za vrijeme radova, koji su se zbog financijskih i drugih poteškoća oduljili sve do 1985. godine, osposobljen je i elektrificiran mijeh, očišćeni su zračni kanali, zamijenjene i popravljene oštećene i nestale svirale. Izvršena je i dezinfekcija, te zamjena oštećene i dotrajale drvenarije. Tijekom završnih radova na konačnoj ugodbi i osposobljavanju ovog instrumenta za sviranje nepredviđeno su iskršli neki novi problemi u sustavu otvaranja i zatvaranja ventila, za čiji su popravak bila potrebna znatna novčana sredstva. Kako ista nisu uplaćena, obnova je, nažalost, posve obustavljena, iako su orgulje dovedene u, uvjetno rečeno, svirno stanje. Tako je zbog nerazumijevanja i neupućenosti odgovornih osoba propao ovaj pohvalni pokušaj *Društva prijatelja starina*.

Očišćene i napola obnovljene orgulje prepuštene su ponovno zubu vremena i zaboravljene. I danas su zatvorene unutar zidina trošne dvorske kapelice. Prošle je godine, doduše, započeta konstruktivna sanacija ove kapelice zbog pukotina u zidovima i svodovima koje su prijetile njenim rušenjem. Popravljen je također i drveni zvonik s krovijem, te je zamijenjen crijep. Kućište orgulja prekriveno je i zaštićeno kartonskom i plastičnom ambalažom te tako čeka vrijeme neke nove, nadamo se, ne tako daleke, obnove.

Ne treba zaboraviti kako je u vrijeme u nakon republičke evidencije orgulja u Hrvatskoj (1972.-1975.) muzikolog i organolog Ladislav Šaban među spomeničkim orguljama stranih graditelja u Hrvatskoj često puta isticao "osobito vrijedne orgulje u dvorskoj kapeli u Valpovu", za koje je u jednom članku napisao da su "izuzetno djelo osobite umjetničke vrijednosti, koje je danas spomenik kulture najviše (međunarodne) kategorije i nedvojbeno stoji na prvom mjestu među spomeničkim orguljama Slavonije" (usp. ŠABAN, L., Starije orgulje Osijeka i njihovi graditelji, u *Zbornik za narodni život i običaje*, JAZU, br. 49, Zagreb 1983., str. 643.).

Damir Stanić